

Livia Davidescu

© Editura EIKON

București, Str. Smochinului nr. 8, sector 1,
cod poștal 014606, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-49-0030-2

Foto copertă: Nunta bunicilor autoarei, 1938

Tehnoredactor: Mihaiță Stroe

Editor: Valentin Ajder

LUMEA VECHE

Familii din România de altădată

roman biografic

Ediție îngrijită de Xenia Negrea

EIKON
București, 2019

Respect pentru oameni și cărți

I

ÎNTRE LUMI

Lulu

E primăvara anului 1940. Dinspre Apus, bate vânt de război. Pe rând, Cehia și Polonia sunt înghițite de Germania condusă de Adolf Hitler. Ungaria face tot ce îi stă în putință să rupă Transilvania din trupul României. Sunt vremuri cu adevărat tulburi pentru întreaga omenire, căci amenințarea plutește în aer, semănând nesiguranță și îngrijorare în sufletul tuturor.

În satul dintre dealuri, în fața unei case cu etaj, una dintre puținele case cu etaj din zonă, cu o curte mare, străjuită de pomi, este zarvă.

E dimineață devreme și din pământul umed se ridică un val de ceată ce cuprinde încet, încet, soarele abia răsărît. La poartă, un cuplu Tânăr își ia rămas bun. Niciunul dintre ei nu știe pentru cât timp vor sta departe unul de altul. Pentru că el urmează să plece în concentrare. Bărbatul e îmbrăcat în uniforma verde a infanteriei, cu grad de sergent. Concentrarea e doar o etapă. Urmează, probabil, războiul, dacă Romania va intra în luptă.

E un Tânăr de vreo 30 de ani, înălțuț și frumușel, cu ochi căprui, pătrunzători, în care licărește iștețimea, dar și un fir de îngrijorare.

— Tu, Vasilico, ascultă-mă, nu-l da afară. Poate va fi băiat și îți va fi sprijin, dacă eu nu mă mai întorc din război, îi șoptește el, strângând-o în brațe ca pentru ultima dată.

Ea îl ascultă cu fruntea plecată, mică și slabă la trup, dar aprigă la vorbă. În ochii ei verzi conturați frumos pe chipul oacheș se citește tristețea:

— Și dacă o fi fată?

— Dacă o fi fată, măcar nu o să rămâi singură, dacă eu nu m-o întoarce.

Conversația se termină aici.

Era rușine să-i vadă lumea sărutându-se aşa, în mijlocul drumului. El se desprinse primul și porni hotărât, cu ranita în spinare, fără a se uita înapoi. În viață trebuie să faci ce trebuie să faci, fără prea multă vorbărie sau păreri de rău. Iar vorbele nu își mai au rostul acum.

Nu putea nici să rămână aşa, cu privirea pierdută. Treaba din curte nu aștepta. Trebuiau rându-i oameni la vite, la semănat, la toate, de fapt. În curând, din cauza sarcinii, ea singură nu va mai putea face mare lucru. Trebuiau aduse femei să vadă prin gospodărie. Bătuseră ei palma cu stăpânum, dar cineva tot trebuia să le spună ce să facă, cine să vină, când. Pământul nu stă după tine. Degeaba semenii tu porumbul în mai – nu mai iei nimic. Oricine știe asta. Necazul era că bărbății în putere plecaseră la război. Rămăseseră numai femeile și mai greu cu ele la munca asta a câmpului.

Noroc cu niște rudari de dincolo de deal. Pe cei mai mulți îi botezaseră și îi cununaseră ai ei, aşa că mai toți îi spuneau „nașa”. Era mare lucru! Rudarii țineau mult la asta, mai ales că nașia venea și cu un petec de pământ pe care să-și ridice o casă. Iar rudarii, finii, cum s-ar zice, o așteptau acum în curte pe nașa să le spună ce au de făcut.

— Nașa Vasilica, venim mâine să arăm, nu?

— Vă aștept mâine, dis-de-dimineață. Să nu întârziați, că avem multă treabă!, le spuse căt de clar o lăsa sufletul. Îi petrecu pe cei câțiva oameni care sătuseră până atunci în bătătură. Îi duse până la poarta cu uluci înalte de lemn, vopsite în verde.

În curte rămăsese doar o fată, ce alerga de colo-colo, ba ca să potolească animalele, ba să măture curtea. Era slabă

Lumea veche. Familii din România de altădată

moartă, dar părea foarte harnică și toată numai inimă. Încercă să facă lucrurile căt mai repede și mai bine.

Într-un târziu, după ce termină treaba, își ceru voie să plece. Avea să vină dimineață devreme, prima dintre toți. Era omul de încredere, cea pe care se baza cel mai mult stăpâna casei.

— Ne vedem mâine, fină Sultană!

— Sărut-mâna, nașă! Ne vedem mâine.

*

Rămasă singură în spatele porților, Vasilica privi în urma sinei Sultana doar o clipă. Se aplecă și trase zăvorul de jos, apoi pe cel de sus și se retrase în grabă, pe scara ce urca la etaj, în prăvălie. Se uită împrejur și văzu că toate sunt la locul lor, aşa că încuiie și aici ușile și coborî. În camera mare, cu pereti albi, totul strălucea de curățenie. Se vedea mâna gospodinei în fiecare detaliu, de la podelele de dușumea curățate cu sârghiuță, până la tablourile de pe pereti, cusute în etamină, cu flori sau păsări, cu căte un înscris despre familie și cămin.

Se așeză pe patul înalt, cu tăblii de lemn și își trase suflétul câteva clipe. Se înserase, iar în casă trebuia aprinsă lumina. Așa că se îndreptă către lampa cu gaz de lângă sobă și o aprinse, după care o mută pe masă. Privi cum în sobă de teracotă ardeau mocnit câteva lemne. Afară era încă frig. Iarna trecuse, dar primăvara abia acum începu să dea semne că ar veni cu adevărat. Se gândi să mai bage în foc vreo două lemne. Apoi se duse să se spele pe mâini în sălița de lângă cameră, unde apa, deși nu atât de rece precum cea din fântână, o făcuse să se înfioare puțin, preț de o clipă. Se spăla și pe față, cu gesturi precise, apoi se șterse cu ștergarul alb, cusut cu flori roșii ce atârnă în agățătoarea de lângă ușă. Când se întoarse

în cameră, era deja mai cald un pic, aşa că se dezbrăcă de haine și rămase în cămașă albă, cu poale brodate, din cânepă. Basmaua o lăsase pe scaun, mai devreme.

Se uită în oglinda de pe perete. Era ostenită. Avea doar 22 de ani, dar trecuse prin prea multe. Acum 7 ani, fugise de acasă, de la părinți, doar ca să se căsătorească cu alesul inimii sale, înfruntând voința celor ce o vedea căsătorită, ca și pe celelalte surori mai mari, cu băieți cu carte, cu învățători. Dar mezina nu era precum surorile mai mari, din cale-afără de supuse. Lăsase în urmă bani și bijuterii, pământuri și păduri. Dar și un mare, cumplit de mare gol între ea și familie. Atât de mare fusese lovitura pentru ei, încât ani de zile nu au mai știut unii de alții. Ba i-au ajuns la urechi multe vorbe grele și blesteme părintești, că bătrânii nu puteau nicicum uita că nu fuseseră ascultați.

Încercările vieții au venit repede, mult mai repede decât s-ar fi așteptat. După nici un an, născuse două fetițe mici, mici de tot. Una muri la scurt timp după naștere. Măcar apucaseră să o boteze. Îi dăduseră un nume frumos, mai rar în părțile acelea, Sabina.

Le părea atât de rău după ea, încât cincizeci de ani mai târziu o visau pe Sabina. O visau înger în rai. Fetița care trăise, Silvia, era bolnavicioasă și slabuță, nefiresc de firavă pentru acele vremuri și locuri. Cinci ani, de la nașterea fetelor, bătrânii au început să se împace cu gândul. Poate frumusețea ei din altă lume. Poate vocea ei dulce ca mierea, cine știe? i-au înmuiat inima bătrânlui negustor de postavuri și mătăsuri. Ba chiar, un an mai târziu, au și trimis-o pe cea mică la o școală bună, la Râmnicu Vâlcea, la o soră de-a mamei. Așa că din toamnă, Vasilica a rămas singură, așteptând pruncul ce-i creștea în pântece.

*

Povestea asta a lor de dragoste îl făcuse să lupte. Și-a deschis propria prăvălie cu de toate, de la măruntișuri, precum stambă și nasturi, până la fel de fel de alimente. Aducea chiar și pește în butoaiet cu calupuri mari de gheăță, tocmai de la Craiova. Și zeci de metri de materiale înflorite, tot de acolo, din buricul târgului, de la Casa Albă, adică din cel mai dichisit loc din oraș. Nu avea el prea multă carte, dar nu voia în ruptul capului să fie mai prejos de socrul său; se voia respectat măcar pentru avereia ce începuse să o acumuleze, încet dar sigur, de pe urma negoțului.

Făcuse 7 clase la școala din sat, iar pentru vremurile alea, nu era puțin. La țară, cel mai mulți copii abia-abia terminau patru clase, că îi luau părinții la muncile câmpului sau la treburi în gospodărie.

Ai lui erau, însă, încăruți. Aveau peste zece hectare de pământ, aşa că nu avea baza în ajutorul copiilor, chiar dacă erau șapte frați, două fete și cinci băieți. Când cei șapte frați au crescut și și-au cerut drepturile, avearea s-a fărâmătit. Așa că Tânărul Oltean trebui să-și caute un rost să nu piardă traiul cel bun ce îl avusese în casa părintească. O luase pe una dintre cele mai bogate fete din sat, foarte Tânără, însă, cu 9 ani mai mică decât el; nu fusese cea mai înțeleaptă mișcare către bunăstare. Socrii nu le dăduseră zestrea ce li s-ar fi cuvenit! Așa că, imediat după căsătorie, a plecat la București să prindă ceva cheag. A făcut și el ce faceau toți tinerii olteni. Umbla cu cobilița cu legume și fructe prin București. Nu câștiga prea mult, dar era chibzuit, aşa că a pus ban pe ban și a putut să-și ridice casa cu prăvălie. Asta credea el că e bogăția.

Vasilica se ducea după el la București. Odată, Tânără și neștiutoare cum era, nu reușea să-și facă loc printre mașini,

tränsuri și tramvaie să treacă strada. S-a pus jos, pe trotuar, și a început să plângă. Era gravidă. Stătea acolo și plângea și aştepta ceva. Și Dumnezeu parcă i-a întins o mâna. A ajutat-o un domn care a trecut-o strada. Mulți ani i s-a părut că trecrea dincolo, pe stradă, a fost cea mai grea încercare din viața sa. Ani la rând, când își amintea de București, își făcea cruce, mulțumindu-i domnului care o ajutase.

Se duseseră vremurile alea grele. Prăvălia mergea, gospodăria creștea. Casa cu prăvălie era dintre cele mai mândre din sat și se ridică printre tufe de trandafiri și lămăită. Pe scara de beton ce urca în prăvălie stăteau, ca niște soldați, stâlpi viguroși aproape ca la un castel. În curte, erau rânduite vite, cai, găini, gâște, curci. Mai în spate, porcii. Hambarul gêmea de grâne.

Își luaseră câteva hectare de pământ și vreo două de pădure. Puseseră pomi pe dealul de peste drum de casă. Când să zică și ei că asta e, le-au rânduit pe toate, veni războiul, veni concentrarea. Femeia oftă din adâncul sufletului. Și iar începu să se gândescă la ce are de făcut. În pântece simți o mișcare ca o adiere de vânt. Era acolo speranța și mângâierea ei, băiatul ce îi va fi sprijin în viață.

*

În noaptea miezului de octombrie se aude un țipăt asuțit, ce răscolește liniaștea adâncă și, imediat după aceea, un plânset de copil.

— E fată!, zise cu glasul pițigăiat moașă, după ce primi copilul în brațele sale pe ștergarul alb ca laptele.

— Oh, Doamne, e fată!, se auzi suspinul proaspetei mame, dintre pernele mari de puf ridicate către căpătaiul patului. Dezamăgirea se simtea în glasul ei obosit, aproape stins

Lumea veche. Familii din România de altădată

de efortul pricinuit de chinurile facerii. Căci nașterea venise după câteva ore bune, în ciuda prorocirilor femeii pricepute în ale nașterii copiilor în satul dintre dealuri.

Ținută în brațe de moașă, fetița tipă cât o țineau plămâni, iar țipătul său sfâșia nemilos tăcerea de smoală a nopții. Era mică și îndesată, cu părul negru și des, frumoasă atât cât poate un nou-născut să fie. Moașă îi tăie buricul cu foarfeca trecută prin foc și îl legă cu ată roșie.

— Ia-o, îi zise femeia, întinzând-o către lehuza chinuită de durere, ce gêmea însângerată în vîrful patului. Ia-o, îi e foame!

— Doamne, iar fată!, suspină Tânăra mamă, întinzând totuși brațele către ghemotocul gălägios din brațele bătrânei.

Într-o clipă îi trecură prin minte toate chinurile sarcinii și mai ales cele ale nașterii. Totul fusese în zadar. În loc să aibă un sprijin în băiatul mult așteptat, avea parte tot de o fată. Și, privind-o în timp ce o ținea în brațe pentru întâia dată, se gândeau cu îngrijorare: oare câte o să trebuiască să îndură? Ce o să îți pregătească viață? Dar copilașul nu avea de gând să-i răspundă. Cu gura căscată, căuta pieptul mamei. Mama își desfăcu cămașa. Nu mai era timp pentru regrete. Micuța din brațele ei își cerea dreptul la viață.

Moarte și botez

Primii patru ani din viață au trecut ca o clipă. Prima amintire e cea a iepurașului alb, adus de tăticul, tocmai de la Craiova.

E aşa de pufos și de alb, încât Lulu nu se despărțește de el o zi întreagă. Nu prea primea cadouri. De fapt, în afară de o păpușă cu rochiță de catifea verde pe care o tavălise câinele prin nămol, până devenise o grămadă de zdrențe murdare și ude, nu își mai amintea să fi primit vreodată ceva.

Tocmai de aceea iepurașul cu blâniță moale era privit ca un cadou rar și de mare preț. Era partenerul de joacă. Jucăria perfectă. Îl purta cu ea pretutindeni în brațe și îi era destul de greu, de altfel, căci nu prea putea să facă mare lucru când îl căra de colo colo. Ba chiar a dorit cu disperare să-l ia cu ea în pat, noaptea.

— Cum să dormi cu el noaptea?, se minuna cu glas tare mama. Cine a mai auzit să dormi cu aşa ceva în pat?

— Dar e aşa de frumos!, începu să plângă cu sughiuri și nu se mai opri decât în clipa în care primi consumămantul unei fapte atât de neobișnuite, ca întotdeauna, la intervenția tatălui, mult mai ușor de impresionat de lacrimile fetiței.

— Las-o să doarmă cu el, zise în colțul în care făcea sototile tata.

— S-o las? Și dacă murdărește cearșafurile, ce facem? Tu mereu îi cauți în coarne.

Copila cu păr des și ochi vioi ascultă conversația printre suspine. Speră în victoria tatălui, căci aşa se întâmplă întotdeauna. În sufletul ei mic avea credința că el o iubește cel mai

Lumea veche. Familii din România de altădată

mult, că el a dorit-o mai mult decât mama. În plus, legătura dintre ei era extrem de evidentă, căci asemănarea fizică era remarcabilă: aceeași piele albă și același păr castaniu. În ochi li se citea aceeași sclipire vie. Poate de aici și slăbiciunea lui pentru puiul de om cu o prea puternică personalitate.

Deja învățase că poate obține ceea ce dorește numai luptând pentru lucrul acela. Și nu se dădea niciodată înapoi de la luptă. Slăbușă și mereu în mișcare, cu genunchii veșnic juliți și rochiță mai mereu stând anapoda pe corp, era un bulgăre viu de energie și de voință. Dacă nu putea căpăta ceva cu frumosul, plângerea cu jalete sfâșietoare până unul dintre părinți ceda. Astfel încât erau foarte puține dățile în care nu primea ceea ce își dorea.

— O să vedem atunci ce facem, se încreună bărbatul ușor mâños din cauză că iar îi arunca în față slăbiciunea pentru fetiță care se smiorcă ștergându-și cu mâneca rochiei nasul, spre disperarea mamei care se pregătea de contraatac cu palma ridicată.

— Vasilico!, atât mai zise tatăl, ridicând ochii către soția sa, iar privirea sa tăioasă, brutală chiar, opri mișcarea tinerei femei și fetița fugi lângă el.

— O să te pun pe tine să speli așternuturile, dacă o să le murdăreasă, zise mama aproape murmurând, că știa ce înseamnă privirea aceea rece, pătrunzătoare.

Copilul nu sesiză decât schimbul de priviri, nu și ce era dincolo de ele. Important era că a reușit să obțină ce își dorește, să doarmă cu ghemotocul de blană, cu urechi lungi.

— Mulțumesc mult, tăticule! Și imediat făcu o piruetă și ieși chicotind din cameră, în căutarea iepurașului. Uitase într-o secundă de necazul de adineauri.

Își luă iepurașul, împreună cu lădița de lemn în care îi făcuse culcușul pe o saltea de paie, și intră, ca niciodată, de bunăvoie, în camera ce servea drept dormitor.

CUPRINS

I. ÎNTRE LUMI

Lulu	7
Moarte și botez	14
Intră comunismul în sat	20
Lupta cu perceptorul	25
Silvia.....	33
Focul banilor.....	37
Lupta pentru școală.....	52
La doamna general.....	66
Pe Calea Unirii.....	83
Tata s-a întors.....	89

II. RĂZVRĂTITUL

Ioana	99
Ana, fata Ioanei și a lui Petre	103
Ana la școală.....	107
Prin război.....	112
Poveste de Crăciun	118
Cu tramvaiul	127
Primul bombardament	134
Către prima zi de școală	153
Printre carele cu morți	159
Gheara de fier a comunismului	162
Pâine caldă și frică	166
Lasă-mă dracului în pace!	169
S-a întors tata	178
Azi i-au ucis porumbeii.....	184

III. CĂUTĂRI

Secrete.....	195
Armata obligatorie.....	202
Când se gândește la armată, îi vine să... ..	203
Înapoi la școală.....	206
Lumina din ochii ei	209
Ei și restul lumii.....	217
Acasă.....	223
Decizii	230
La nunta părinților mei.....	233
Din nou în fața morții	239
Copilul	245